

ECONOMIC SECURITY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATIONS

SECURITATEA ECONOMICĂ A ÎNTRERPINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN CONDIȚIILE TRANSFORMĂRILOR DIGITALE

Diana IGNATIUC⁶, dr., conf. univ.

***Abstract:** Tranziția în economie de la relații și interacțiuni reale între agenții economici la cele informaționale (digitale), transformarea potențialului intelectual într-o resursă economică reală, apariția unor cerințe calitativ noi pentru funcționarea întreprinderilor precum și creșterea gradului de complexitate și a numărului de riscuri și amenințări pentru securitatea agenților economici - sunt principalele tendințe care caracterizează perioada transformărilor digitale. Digitalizarea a devenit o realitate a lumii afacerilor și o prerogativă a succesului în economia contemporană. Creșterea gradului de digitalizare a economiilor naționale, a nivelului de deschidere a comunicațiilor datorită transferului de informații către mass-media digitală nu numai că creează noi oportunități în toate domeniile activității social - economice, dar necesită, de asemenea, dezvoltarea de noi abordări pentru asigurarea securității a întreprinderilor indiferent de formele lor organizaționale și juridice de funcționare. Scopul acestui articol este de a analiza mecanismele asigurării securității economice a întreprinderilor mici și mijlocii în condițiile transformărilor digitale. Baza teoretico-metodologică a articolului se bazează pe principiile fundamentale ale teoriei securității economice, concepte, modele de asigurare a securității economice a entităților economice de diferite niveluri ierarhice. Au fost utilizate următoarele metode de cercetare: analiza factorială, comparația, analiza de conținut.*

***Key words:** securitate economică, digitalizare, politici de securitate economică, riscuri, amenințări*

JEL Classification: E02, F52, H11

1. Introducere

Nevoia de siguranță și securitate este una fundamentală pentru indivizi, grupuri, organizații, instituții și țării în ansamblu. Securitatea este definită de mulți autori ca lipsă a amenințărilor, deci este interpretată ca o situație (stare fizică a unui sistem și a mediului lui ambiant) în care lipsește orice fel de amenințare din partea factorilor exogeni și endogeni. Securitatea este abordată atât ca lipsă totală a unor amenințări, cât și ca menținere a acestora la un nivel care nu influențează nivelul de securitate al sistemului.

Una din caracteristicile de bază a sistemelor economice contemporane este digitalizarea. Dezvoltarea tehnologiilor digitale, cum ar fi inteligența artificială (IA), robotica avansată, conectivitatea pe scară largă, internetul obiectelor și volume mari de date, dispozitivele portabile, dispozitivele mobile și platformele online, schimbă natura și locația activităților economice tradiționale, oferă noi oportunități de valorificare a potențialului economic. În prezent, tehnologiile digitale furnizează servicii esențiale pentru toate sectoarele economiilor naționale. Aceste evoluții s-au accelerat fără precedent în perioada pandemiei de COVID – 19, ceea ce a permis atenuarea cu succes a unor provocări, însă, în același timp, pot genera noi amenințări și riscuri pentru securitatea economică a agenților economici.

Întreprinderile mici și mijlocii joacă un rol esențial pentru dezvoltarea sustenabilă a economiilor naționale. În condițiile digitalizării IMM – urile sunt nevoite să se adapteze la condițiile de activitate noi și să caute modalități eficiente de atenuare a riscurilor și amenințărilor securității lor economice. În acest context, în asigurarea securității economice a IMM – urilor în contextul digitalizării, statului îi revine rolul de creare a unui mediu favorabil activității economico

⁶ Email: ignatiuc.diana.dmitri@ase.md. Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM)

– financiare și sociale, care corespunde condițiilor specifice de activitate și permite satisfacerea nevoilor și cerințelor emergente ale pieței.

2. Aspectele teoretice privind securitatea economică

În cercetările științifice securitatea este interpretată drept categorie multi - dimensională, interdisciplinară și multi – criterială, tratată prin prisma abordărilor metodologice generale (precum, de exemplu, teoria generală a sistemelor (T.G.S.) [2] și teoria reproducerii [5]), a interacțiunii științelor naturii cu știința economică modernă (de exemplu, teoria catastrofică sau efectul Zeeman [3]), a modelării economico – matematice (teoria riscurilor) [1] sau a cercetărilor sociologice (teoria conflictului [4]).

În literatura științifică privind problemele asigurării securității, domeniile de securitate sunt clasificate astfel: economic, social, politic, penal, militar, informațional, ecologic, energetic, tehnico-științific, tehnologic. Toate domeniile de securitate se află într-o strânsă relație de interdependență.

Primele publicații ce se referă la problema securității economice datează de la începutul anilor ‘60. Cu toate acestea, cel mai mare interes pentru problema semnalată a apărut mai târziu, în anii ‘80-‘90. Anume în această perioadă apar primele lucrări în care se încearcă sistematizarea datelor dispersate în domeniu securității economice și prezentarea lor sub formă de teorii, argumentate din punct de vedere științific. Drept rezultat, s-a format o știință independentă care studiază problemele securității economice – *ecosyst* (economic security of state).

Securitatea economică este asimilată cu „*siguranța zilei de mâine*”, cu solvabilitatea permanentă a agenților economici și, deseori, se interpretează în calitate de sinonim pentru termenii prosperitate, bunăstare, standard de viață decent/adevat, independență economică etc.

Conceptul de securitate economică se aplică sistemelor de diferite nivele ierarhice. Astfel, se evidențiază: securitatea economică internațională, securitatea economică a statelor, securitatea economică a unor regiuni, securitatea economică a întreprinderilor, organizațiilor și securitatea economică personală.

Securitatea economică a întreprinderilor este starea relațiilor economice, juridice, organizaționale și de producție, precum și totalitatea resurselor materiale și intelectuale care asigură stabilitatea de funcționare a întreprinderii, succesele financiare și comerciale, dezvoltarea lor științifică și tehnologică progresivă. Securitatea întreprinderilor este o stare a sistemului industrial și economic în care funcționează mecanismele de prevenire sau de diminuare a impactului amenințărilor la adresa stabilității de funcționare și de dezvoltare a întreprinderii. Asigurarea securității economice a întreprinderii presupune: realizarea unor performanțe financiare înalte și a unui nivel sigur de stabilitate financiară, asigurarea independenței tehnologice și a competitivității capacităților tehnologice și a potențialului de producție, eficiența funcționării sistemului de management, optimizarea structurii întreprinderii, un nivel ridicat al sistemului de protecție ecologică, o protecție juridică calitativă a tuturor domeniilor de activitate, protecția mediului informațional, siguranța personalului, a capitalului, a bunurilor și a intereselor comerciale ale întreprinderii.

3. Rolul IMM – urilor în dezvoltarea sustenabilă a economiilor naționale

Întreprinderile mici și mijlocii joacă un rol esențial pentru dezvoltarea sustenabilă a economiilor naționale. Acestea creează noi locuri de muncă, accelerează implementarea inovațiilor și a tehnologiilor noi, încurajează incluziunea socială și sunt mai receptive la nevoile sociale emergente. Rolul și locul IMM-urilor în sistemul socio-economic al țării în diferite etape au fost evaluate în mod diferit în cercetările științifice. Astfel, de exemplu, A. Marshall la sfârșitul anilor 1890 a corelat antreprenoriatul cu inovația. El a menționat că un inventator sau un antreprenor care implementează inovațiile poate fi considerat creatorul unei noi ordini social - economice. J.A.Schumpeter în lucrările sale interpretează IMM ca un fel de acumulatori de transformări și inovații economice. În teoria firmei, R. Coase evidențiază rolul coordonator al

întreprinderilor în cadrul economiilor naționale. În lucrarea sa „Piața: cum să devii un lider. Practică și principii ” publicată în 1984 P. Drucker a remarcat oportunitatea dezvoltării unei societăți antreprenoriale. Conform teoriei lui Drucker în noua societate a informației caracterizată prin schimbări constante, întreprinderile au menirea să se adapteze la situația transformărilor periodice, când acestea din urmă nu mai sunt percepute ca excepții și devin normă.

Flexibilitatea și adaptabilitatea sectorului IMM sunt considerate trăsături esențiale pentru depășirea perioadelor de criză economică, fiind extrem de relevante pentru perioada actuală de criză pandemică.

4. Politici de asigurare a securității economice a IMM – urilor în contextul transformărilor digitale

În activitatea sa întreprinderile sunt nevoite să se adapteze la condițiile de instabilitate politică și socio-economică și să caute noi modalități de atenuare a riscurilor și amenințărilor securității lor economice. Gradul înalt de uzură fizică și morală a mijloacelor fixe, insuficiența resurselor financiare, deficitul de forță de muncă, necesitatea cuceririi noilor piețe de desface și racordării proceselor de producție și de prestare a serviciilor la noi cerințe etc. sunt principalele surse de riscuri și amenințări a securității economice a întreprinderilor din Republica Moldova. Gradul de intensitate și numărul acestora au crescut considerabil în condițiile pandemiei COVID – 19. Ca urmare, apare necesitatea elaborării și implementării *politicilor de asigurarea a securității economice* orientate spre atenuarea riscurilor și a amenințărilor la adresa securității activității de antreprenariat [6]. Putem evidenția următoarele elemente principale ale sistemului de securitate economică al întreprinderilor [7]:

- protecția secretelor comerciale și confidențialitatea informațiilor;
- securitatea sistemelor informaționale;
- securitate internă;
- securitate financiară;
- securitatea evenimentelor culturale, publice și de publicitate;
- securitatea angajamentelor contractuale;
- securitatea transportului de pasageri și de mărfuri;
- etc.

În condițiile intensificării proceselor de regionalizare și internaționalizare a economiilor naționale și a creșterii rolului și al impactului tehnologiilor informaționale asupra activității întreprinderilor, politicile de asigurare a securității economice a IMM – urilor vizează în special reducerea riscurilor de antreprenoriale și protecția intereselor economice.

Scopul principal al politicilor de asigurare a securității economice a IMM – urilor în contextul transformărilor digitale reprezintă *crearea condițiilor pentru dezvoltarea socio-economică durabilă al întreprinderilor, menținerea viabilității și stabilității lor economice sub influența factorilor interni și externi nefavorabili (generatori de riscuri și amenințări)*. În același timp, principalele **obiective** al politicilor de asigurare a securității economice a IMM – urilor sunt:

- cercetarea și analiza informațiilor privind activitatea întreprinderilor, pentru depistarea operativă a surselor reale și potențiale de riscuri și amenințări precum și pentru prognozarea oportunităților de dezvoltare ale acestora;
- asigurarea integrității și a securității resurselor financiare și materiale, precum și a informațiilor confidențiale ale întreprinderilor;
- determinarea strategiilor optime de administrare și control;
- prevenirea atacurilor cibernetice;
- etc.

Astfel, **obiect** al politicii de asigurare a securității este starea economică stabilă a entităților economice în perioadele scurtă, medie și lungă de timp, stare caracterizată prin dinamica indicatorilor de rentabilitate în limita parametrilor de prag specifici și recomandați în domeniul dat de activitate.

5. Mecanismul de asigurare a securității economice a IMM – urilor în condițiile digitalizării

În condițiile transformărilor digitale accelerate, sunt necesare noi mecanisme de asigurare a securității economice a IMM – urilor. În linii generale prin *mecanism* de asigurare a securității înțelegem *totalitatea resurselor și a modalităților de utilizare, combinare și substituire a acestora pentru atingerea scopului și obiectivelor preconizate*. Conform opiniei mai multor cercetători, mecanismele de asigurare a securității economice a întreprinderilor mici și mijlocii pot fi împărțite în două grupe [8] (figura 1).

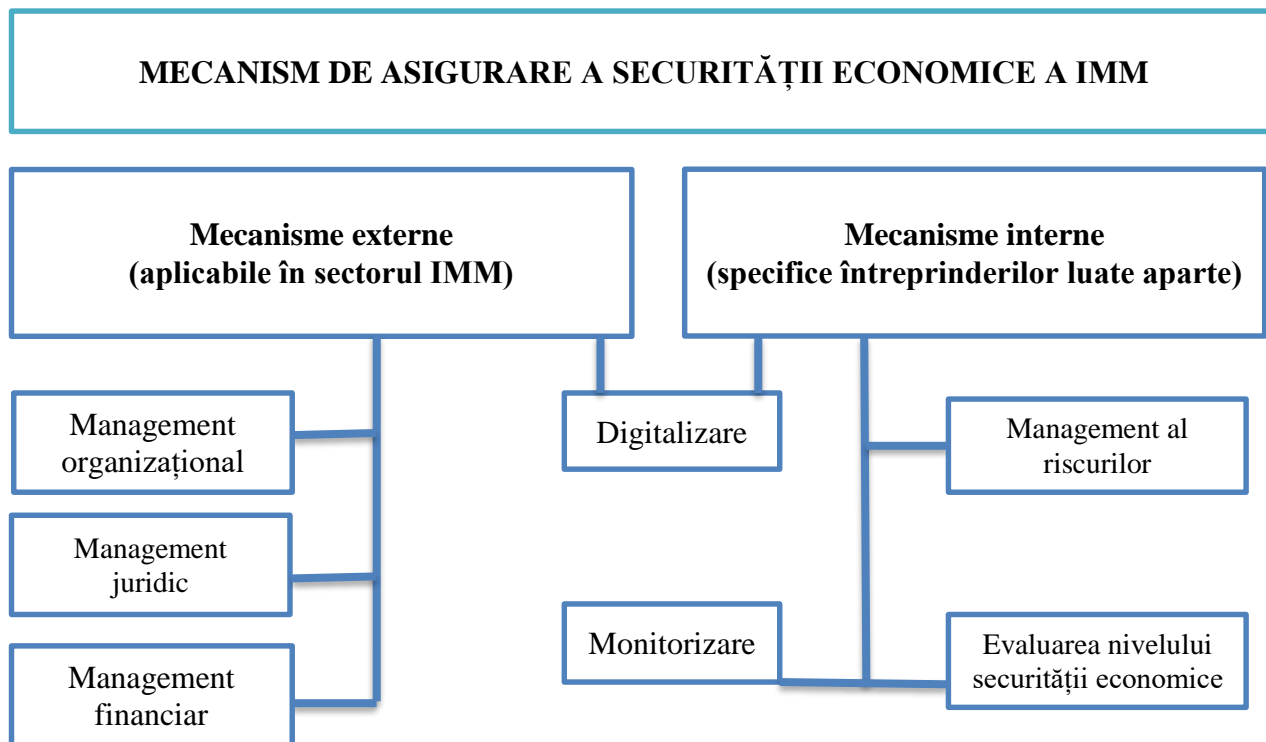

Figura 1. Mecanismul de asigurare a securității economice a întreprinderilor mici și mijlocii

Prima grupă - *mecanisme externe* - include modalități de organizare a interacțiunii componentelor individuale ale sistemului de securitate economică comune pentru întregul sector al IMM-urilor. Mediul extern îl formează subiecții precum statul și instituțiile sale, diferite piețe (a bunurilor și al serviciilor, financiară, muncii, etc.), instituții financiare, concurenți, furnizori, consumatori, organizații și instituții publice, persoane fizice. A doua grupă - *mecanisme interne* - sunt modalități de organizare a activității economico – financiare și de interacțiune a componentelor sistemului de securitate economică specifice fiecărei întreprinderi luate aparte.

6. Concluzii

Asigurarea securității economice a IMM – urilor în contextul digitalizării presupune crearea unui mediu favorabil activității economico – financiare și sociale, care corespunde condițiilor specifice de activitate și permite satisfacerea nevoilor și cerințelor emergente ale pieței. Acest mediu se creează prin interacțiunea tuturor subiecților sectorului IMM, inclusiv și prin colaborarea eficientă cu instituțiile statului atât la nivel local, cât și la cel regional și național. În condițiile digitalizării, colaborarea cu instituțiile statului în procesul asigurării securității economice joacă un rol crucial deoarece anume acestea au rolul și menirea de a elabora și implementa eficient sistemul național de securitate economică care vizează interesele tuturor subiecților, la toate

nivelurile de manifestare a activității social - economice (micro, mezo sau macroeconomic). IMM-urile doar reflectă sistemul și cultura de gestionare a riscurilor existente în stat.

Referințe bibliografice:

1. ARROW K. J. Essays in the Theory of Risk-Bearing (Markham Economics Series). (1971). Hardcover.
2. BERTALANFFY L.. General Theory of Systems. Application to Psychology. (1967). Social Science Information. Volume 6(6), December. pp. 125-136.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/053901846700600610>
3. BERNFELD S. R. Catastrophe Theory (Arnold V. I.). (1985) Society for Industrial and Applied Mathematics. 27(1) . pp. 90-91.
4. BURTON John W., SANDOLE Dennis J.D. Sandole. Generic Theory: The Basis of Conflict Resolution. (1986) Negotiation Journal, Volume 2(4), October. Pp. 333-344.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1571-9979.1986.tb00373.x>
5. JENKINS Richard. Pierre Bourdieu and the Reproduction of Determinism. (1982) SAGE Journals, Sociology, Volume: 16 (2), May 1. Pp. 270-281.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0038038582016002008>
6. КАСПЕРОВИЧ С.А., ДЕРБИНСКАЯ Е. А. Экономическая безопасность предприятия: сущность, цели и направле-ния обеспечения. (2016)Труды БГТУ, № 7. Pp. 278–282
7. КИЗИМ А.А., СОЛАХОВ П.А., ЛУКЬЯНЦЕВА К.А. Экономическая безопасность малого бизнеса в условиях кластеризации. (2016) Государственное и муниципальное управление: Ученые записки СКАГС, № 3. Pp. 137–145
8. ПОЛЯНСКАЯ Н.М., НАЙДАНОВА Э.Б. Диагностика и анализ экономической безопасности в системе управления регионом. (2016) Экономический анализ: теория и практика, № 2. Pp. 51-68
9. ЧАЛЕНКО А.Ю. О понятийной неопределенности термина «механизм» в экономических исследованиях. (2010)Экономика промышленности, №3 (51). <https://cyberleninka.ru/article/n/o-ponyatiynoy-neopredelennosti-termina-mehanizm-v-ekonomicheskikh-issledovaniyah>